



“Eritrea at a Crossroads:
A Narrative of Triumph, Betrayal and Hope”

www.eri-platform.org

2ይ ጉባኤ መ.ኤ.ዓ.ስ.
ብራሰልስ: 01.09.16

መልእክቲ ምሕዝነት

ክቡር አቦ መንበር: የቐንደላይ ።

ክቡራን ኤርትራውያን አላትን አሕዋትን:

ዝኸበርኩም ዕዳማት አጋይሽ:

አብ’ዚ አጋጣሚ’ዚ አብ ቅድሜኹም ቀሪበ: ምወቕ ምሕዝነት መድረኽ ሃገራዊ ዘተ ንጊይ ጉባኤ መንግስቲ ኤርትራዊ ዓፈር አብ ሰደት (መ.ኤ.ዓ.ስ.) ንክቕርብ ዕድል ብምርካባይ፣ ዓቢ ደስታን ፍሉይ ሓበንን እስመዓኒ ።

ቀንዲ ቴማ ወይ ሰረተ-ሓሳብ ናይ’ዚ ጉባኤ’ዚ: ምምላስ ርእሰ-ምሕደራ ኤርትራዊ ዓፈርን ፈደራላዊት ኤርትራን: ኢዩ። ነዚ አገዳሲ ቴማ’ዚ: አብ ውሽጢ ዓንኬል ናይቲ አብ ሃገርና ኤርትራ ምእንቲ መስል ርእሰ-ውሳኔ ከም ህዝቢ፣ ምእንቲ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ፣ ምእንቲ ግዝአተ-ሕገ፣ ምእንቲ ኣኸብሮት ሰብአዊ መሰላት ዚካየድ: ንሓድሕዱ ብቐረባ ዚተኣሳስር: ሓፈሻዊ ቃልሲ ሰሪዐ ከቕርብ ክፍትን እየ ።

ከም መእተዊ: ብዛዕባ 1) ባህርይ ናይቲ ስርዓት: 2) ውሽጣዊ ኩነታት: 3) ቃልሲ ምትካእ ግዝአተ-ሰብ ብግዝአተ-ሕገ: 4) ብሓባራዊ ራእይ ዚምራሕ ሓባራዊ ስራሕ: ሓጺር መግለጺ ከቕርብ’የ ።

1. ባህርይ ናይቲ ስርዓት

1.1 ታሪኻዊ ውርሻ

እቲ ዚተናወሐ ብረታዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ምእንቲ ሃገራዊ ሓርነት ጥራይ ዘይኮነ: እንተላይ ምእንቲ መሰረታዊ ፖለቲካውን ቊጠባውን ማሕበራውን ለውጢ ኢዩ ተኻይዱ። ኤርትራውያን ተጋደልቲ: ብሃረርታ ገስገስቲ ዕላማታት ሓርነት: ማዕርነትን ፍትሕን ተደሪኹም ኢዮም ነቲ ብረታዊ ቃልሲ ንእስነቶም ዘወፈዱ። ከም ህዝቢ: ምእንቲ ሓርነት: ምእንቲ ደሞክራሲ: ምእንቲ ፍትሒ: ምእንቲ ራህዋ: ተቓሊስና። ነገር ግርንቢጥ ግን: ህሉው ኩነታት ኤርትራ ኣንጻር እቲ ዝተቓለስናሉ ገስጋሲ ዕላማታት ኩይኑ። ስለምንታይ: እቲ ጌጋ አብ ምንታይ ኢዩ ነይሩ።

1.2 ተቓላላይ ሓርነት ናብ መሳርሒ ጭኮና ተቐይሩ

ሀ.ግ.ሓ.ኤ. ኣድማዒ ወተሃደራዊ ሓይሊ ብምህናጽ: ንኹሉ ብድሆታት ብምምካት ተቓሊሱ: ዓወት ሓርነታዊ ድጋፍ ምስ ኣረጋገጸ: አብ ሳልሳይ ዓመት ናይቲ ታሪኻዊ ዓወት ብረታዊ ቃልሲ: ብሀ.ግ.ደ.ፍ. ተተኪኡ: ናብ መሳርሒ ጭኮና ተቐይሩ። ካብ ሓደ ኩኖት ሃገራዊ ሓርነት ዘካይድ ፖለቲካ-ወተሃደራዊ ውድብ: ናብ ንቡር ስራሓት መንግስቲ ዘመሓደር ፖለቲካዊ ምንቕስቓስ ኪሰጋገር ኣይከኣለን። ኮታ: ሃገር ብግቡእ ከመሓደር ኣይበቐዐን።

1.3 ፍሽለት ምህናጽ ቅዋማዊ መንግስቲ

እቲ ገበጋሲ ዚነበረ ሓርነታዊ ምንቅስቃስ በትረ-ስልጣን ምስ ጨበጠ አድሓርሒሩ። መሪሕነቱ፡ ነቲ ካብ ስልጣን ዚረኽቦ ሓለፋታት ንምዕቃብ፤ ንመበገሲ ዕላማታት ናይቲ ቃልሲ ጠሊሙ፡ ሓዲሽ ዋርድያ ናይቲ ብሉይ፡ ዘይምዕሩይ ስርዓት ኩይኑ። ንኹሉ ዚሓቀፍ፡ ኣሳታፊ፡ ንህዝቡ ተሓታትነት ዘለዎ መንግስቲ ከቕውም ኣይከኣለን።

1.4 ኣረሚናዊ ምልካዊ ስርዓት

እቲ ደሞክራሲያዊ መትከላት ዚኸተል፡ ግዝኣተ ሕግን ኣኸብሮት ሰብኣዊ መሰላትን ዘስፍን ቅዋማዊ መንግስቲ ንምትካል ዚተኻየደ ጸዕርታት በርዲኑ። መንግስቲ ሕጋዊ ሰረት ስኢኑ፡ ህዝቢ ድማ ልዑላውነት ተነፊጉ። ናጽነት ርእይቶ ምግላጽ፡ ናጽነት ምእካብ፡ ናጽነት ምምስራት ማሕበራት የለን። ብመሰረት ኣድማላዊ ሕርያ፡ ብግቡእ ዚቈመ ወካሊ ፓርላማ፤ ፍትሒ ዘመሓደር ናጻ ኣብያተ-ፍርዲ ኩነ ተግባራዊ ካቢነ ሚኒስተራት ኣብ ዘይብሉ፤ እቲ ፕረሲደንቲ ፍጹም ስልጣን ገቢቱ፡ ንሃገርን ህዝብን ከም ዊንታኡ፡ ብዘይ ዚኹነ ሕጋዊ ቀይዲ ወይ ትካላዊ ገደብ፡ ይገዝእ።

2. ውሽጣዊ ኩነታት

ኤርትራ ሎሚ ብሓደ ኣረሚናዊ ምልኪ ትግዛእ ኣላ። ንርብዒ ዘመን መመላእታ፡ ህዝብና ዚደለዮን ዘገልግሎን መንግስቲ ተኼሉ ብሰላም፡ ብሓርነት፣ ብኸብረት፡ ብፍትሒ ምንባር ተነፊጉ ጸኒሑን ኣሎን። ሕብረተሰብ ኤርትራ፡ ብጸቢብ ቍጽጽር ተቐይዶ፡ ኣብ ትሕቲ ኣደራዕ ናይቲ መሰረታዊ ጠለባት መንባብሮ ዘየማልእ ናይ ኩፖን ቍጠባ፡ ግዳይ ኣረሚናዊ ጸቕጥን ዘስካክሕ ስእነትን ብምጅን ይሳቕ ኣሎ።

መንእሰያት ኣብ ታኼላ ናይ ፈጽሚ ዘይብሉ ሃገራዊ ኣገልግሎት ተጸሚዶም ይሳቑዩ ኣለዉ። ኤርትራውያን፡ ካብ ደቂ 18 ክሳብ ደቂ 70ታት፡ ብረት ኪግጥቁ፤ ኣብ ዘይምልከቶምን ዘየርብሐምን ኩናታት ናይቲ ስርዓት ኪዋግኡ ግዱዳት እዮም። እቲ ዘይጽወር ፖለቲካዊ ጸቕጥን ኩሉ-መዳያዊ መንግስታዊ ቍጽጽርን፡ ምስቲ ኹሉ ኣብ ኤርትራ ሰፊኑ ዘሎ ጃምላዊ ሽቕለተ-ኣልቦነትን ቍጠባዊ ሽግርን ተደማሚሩ፡ መንእሰያት ብብዝሒ፡ ሃገሮም ራሕሪሐም፡ ህይወቶም ኣብ ዓበይቲ ሓደጋታት እናውደቁ፡ ሃጽ ኢሎም ክስደዱ ኪቕስቦም ጸኒሑን ኣሎን።

ገለ ነጋዶ ደቂ ሰብ ወይ ኣፍለስቲ ይጥቀሙ፤ ገለ ብእግርም ይምርኹ። ብዙሓት ኣብቲ ነዊሕ ጉዕዞ ምድረበዳ ሳሃራ ንሰሜን ኣፍሪቃ ብወቕዒ ጸሓይ ይቕዘፉ፤ ናብ ኤውሮጳ ወይ ናብ ሓውሲ ደሴት ዓረብ ኪሰግሩ ኣብ ማእከላይ ባሕሪ ወይ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ይጥሕሉ፤ ኣብ ሓውሲ-ደሴት ሲናይ ግዳይ ምህርቲ ክፋለ-ኣካል ይኹኑ። እስከ ነቲ ኣብ ደሴት ላምፓዱዛ ዘጋጠመ ትራጀዲ ንዘክር!

ምትካእ ግዝኣተ-ሕገ ብግዝኣተ-ሰብ፡ ደሞክራሲያዊ ጽገና ንዝሓተቱ ላዕለዎት ሰበስልጣንን ወተሃደራዊ መኮነናትን፡ ነቓፊ ርእይቶታት ንዘቃልሑ ጋዜጠኛታት፡ ልዝብን ዕርቅን ንዝመኸሩ ዓበይቲ ዓዲ፡ ብዘይ ኣገባብ ምእሳር ኣስዒቡ። ከምቲ ኣቐዲሙ ዚተጠቕስ፤ ኣብ ኤርትራ ናጽነት ርእይቶ ምግላጽ፡ ናጽነት ምእካብ፡ ናጽነት ማሕበር ምምስራት የለን፤ ናጻ ፖለቲካውን በርጌላውን ውድባት ውጉዛት ኢየን፤ ናጻ ርእይቶ ይድቁስ፡ ተቓውሞ ከም ክድግት ይቕጽር።

ፖለቲካዊ ጸቕጥን ጭፍለቻ ብሕታዊ ማዕከናት ዜናን ንፖለቲካዊ ሃዋህው ናይታ ሃገር ረገጡ ዓጽዩዎ ። መንግስቲ ንኹሉ ዘቤታዊ መራኽቢ ብዙሓን ይውንን፣ ንዚመሓላለፍ መልእኽቲ ይቈጻጸር፣ ብዙሕነት ይሕይር፣ ተቓውሞ ከም ገበን ይቈጽር። ጽኑዕ ቍጽጽርን ሳንሱርን ንምልኪ ባይታ መድሚዳ፣ ዕጹው ሕበረተሰብ ፈጠሩ። ዕጽዋ ፖለቲካዊ፣ ቍጠባውን ማሕበራውን ሃዋህውን ምምእካል ኩሉ መዳያት ሃገራዊ ህይወትን፣ ተደራሪቦም፣ ህዝቢ ኣግሊሎም፣ ደረጃ መነባብሮ ብዝያዳ ከም ዘንቈልቍል ጌሮም፣ ተነጽሎ ናይቲ ስርዓትን ኣስዒቦም ።

3. ቃልሲ ንምትካእ ግዝኣተ-ሰብ ብግዝኣተ-ሕገ

ግዝኣተ-ሕገ እንታይ ማለት'ዩ፣ ብኣበሃህላ ሕ.ሃ.፡ ግዝኣተ-ሕገ “ንኹሎም ሰባት፡ ትካላትን ኣካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ እንተላይ ነቲ መንግስቲ ንገዛእ ርእሱ፡ ብዕሊ ንዚተኣወጁ፡ ብማዕርነት ንዚትግበሩ፡ ብናጽነት ንዘፍርዱ፡ ምስ ኣህጉራዊ መምዘኒታት ሰብኣዊ መሰላት ንዘሳንዩ፡ ሕግታት ተሓተትቲ ዚገብር መትከል ኢዩ” ። Justice Tom Bingham, *Rule of Law* (2010)

ኣብ ትሕቲ ግዝኣተ-ሕገ፡ ኹሎም ሰባትን ትካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ ንሕገ ይምእዘዙ፣ ኣብ ትሕቲ ፍትሒ ዘመሓደር ሕገ ተሓተቲ ይኹኑ ። ልዕልና ግዝኣተ-ሕገ ኣብ ዚኸተል ፖለቲካዊ ስርዓት፡ ሕገ ልዕሊ ኩሉ ተግባራት መንግስትን ህዝብን'ዩ። ኣብ ከምዚ ናትና ዚኣመሰለ ምልካዊ ስርዓት፡ ምሕደራን ኣነባባርን፡ ብዊንታ ውልቀሰብ ወይ ጉጅለ ውልቀሰባት ይውሰንን ይቕየርን ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ሃረርታን ዘይንፈግ መሰልን ንኣርነት፡ ክብረትን ፍትሕን ኣለዎ፣ ንምርግጋጻም ጸኒዑ ብምቅላስ ድማ፡ ለውጢ ናይ ግድን ምኽታ የበስር ። ናጽነት ርእይቶ ምግላጽ፡ ተኣኪብካ ምምይያጥ፡ ፖለቲካዊ ይኹን በርጌላዊ ማሕበር ምምስራት ዘይምህላው፣ ሺሕ'ን ኣብ ውሽጢ ኤርትራ ውዱብ ሰላማዊ ተቓውሞ ንኸይግበር ዓንቂፉ እንተሃለወ፣ እቲ ሕሱም ጭኮና፡ ኣብ ውሽጢ ይኹን ኣብ ወጻኢ፡ ኣንጻር'ቲ ስርዓት እናዓበዩ ዝኸይድ ዝተወዳደበ ተቓውሞ ኣለዓዒሉ ኣሎ ።

4. ብሓባራዊ ራእይ ዚምራሕ ሓባራዊ ስራሕ

ኣብ ውሽጢ ስለ ዝተወገዘን ዝተደቐሱን፡ ንጡፍ ተቓውሞ ኣብ ስደት እናሓደረ ይዘርጋሕ ኣሎ ። ነፍሲ ወከፍ ኤርትራዊ፡ ከም ውልቀሰብ ይኹን ከም ጉጅለ፡ ነቲ ምልካዊ ስርዓት፡ ብዚመረጸ ኣገባብ ኪቃወም መሰል፡ ብሓቂ'ውን፡ ግዴታ ከም ዘለዎ፡ ኣብዚ ደገመ ከረጋግጽ እደሊ ። ይኹን'ምበር፡ ነዚ ዘሎ ምፍልላያት ብምጽባብ ነተን ዘለዎ ብዙሓት ፖለቲካዊ፡ በርጌላዊ፡ ዜናዊ ጉጅለታት ናብ ኣብ ሓባራዊ ራእይ ዚተመስረተ ሓባራዊ ስራሕ ንምውፋር ክንጽዕር ይግባእ ። ከምኡ ምስ እንገብር ጥራይ ድማ'ዩ፡ ሓያል ጥምረት ብምፍጣር፡ ኣብ ሃገርና ደሞክራሲያዊ ምሕደራ፡ ግዝኣተ-ሕግን ሰብኣዊ ኣኸብሮትን ከነረጋግጽ እንክእል ።

ብጠንቂ'ቲ ኪጋሃድ ዚጸንሐ ርኡይ ምፍልላያት፣ ዘይጋጠም ዕላማታት፣ በሊሕ ምፍሕፋሓት፣ ምርባሕ ፖለቲካዊ፣ በርጌላዊ፣ ዜናዊ ጉጅለታት፣ ዓቕምታቱ ኣወሃሂዱ፡ ምእንቲ ደሞክራሲያዊ ለውጥን ኣኸብሮት ሰብኣዊ መሰላትን፡ ብኣድማዕነት ኪጣበቕ ኣይከኣለን ።

እታ ኣብ ቀዳማይ (1ይ) ዋዕላ ናይሮቢ ዚቈመት ግዝያዊት ኣራኻቢት ኣካል፡ ካልኣይ (2ይ) ዋዕላ ናይሮቢ ብምድላው፡ ስሩዕ ደሞክራሲያዊ ምስግጋርን ምስፋን ግዝኣተ-ሕግን ዘቀላጥፍ ኣገባብ ንምስኣል ትሰርሕ ኣላ ። ጐድኒ ንጐድኒ ምስ'ዚ ድማ፡ ነቲ ኣብ ስደት ዚካየድ ቅሉዕ ተቓውሞ ምስቲ ኣብ ውሽጢ

ዚካየድ ስቱር ተቃውሞ ዘተኣሳስር ፖለቲካዊ ድንድል ብምህናጽ፡ ብኤርትራዊ ዋንነት ዚሰላሰል፡ ህዝቢ ዘማእከለ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ብውሽጢ ንምድራኽ ይስራሕ ኣሎ።

ምትካል ዘይምእኩል ስርዓት ምሕደራ፡ ኣብ ውሽጢ ስምርቲ ሃገረ ኤርትራ፡ ህዝብና ሓቀኛ መሰል ርእሱ-ውሳኔኡ ንኸረጋግጽ፤ ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት መንግስቲ፡ ብቐጥታ ወይ ባዕሉ ብዚመረጸም ወከልቱ ንኪነባበር ዕድል ዚኸፍት ኣድላዪ ኩነት ኪፈጥር ኢዩ። ምስ ምጽኣት ቅዋማዊ ስርዓት፡ እቲ ዚጸንሐ ፖለቲካውን ቍጠባውን ዕብለላ ማእከላይ መንግስቲ ከብቅዕ ኢዩ። መተካእትኡ ድማ፡ ኣብ መንገቲ ማእከላይ መንግስትን ዘይምእኩል ስርዓት ምምሕዳራዊ ኣሃዱታትን፡ ልዑላዊ ስልጣን ኣብ ህዝቢ ዘንብር፡ ንጹር ክፍፍል መዘነት ይህሉ።

ቀንዲ መዳያት መዘነትን ደረት ስልጣንን ናይቲ ማእከላይ መንግስቲ፡ ብሓደ ወገን፡ ሓፈሻዊ መዋቕር፡ መጠን ስልጣን ኩነ ጀኦግራፊያዊ ቅርጺ ናይቲ ስርዓት ዘይምእኩል ምምሕዳራዊ ኣሃዱታት ድማ፡ በቲ ኻልእ፡ ብመሰረት ኣድማሳዊ ሕርያ ብዚቈመ ሃገራዊ ወካሊ ኣካል ብሕጊ ይውሰን። እቲ መዋቕር፡ ትሕዝቶን ቅርጽን ዘይምእኩል ምሕደራ፡ ብዘየማትእ ኣገባብ፡ ህዝቢ ኮማዊ ጉዳያቱ ባዕሉ ንምውዳእን መጻልታዊ መነባብሮኡ ንረብሓታቱ ብዘገልግል መንገዲ ንምስራዕን ዘኸእል ምቕእ ኩነታት ዚፈጥር ኩይኑ ኪስራዕ ይግባእ። ብተወሳኺ፡ ዘይምእኩል ስርዓት ምምሕዳር፡ ህዝቢ ኣብ ኣገደስቲ ሃገራዊ ጉዳያት ኩነ ንህይወቱን ንድሕንነቱን ኣብ ዚትንክፉ ምዕባሌታት፡ ብቐጥታ ወይ ብመንገዲ ወከልቱ ኣቢሉ፡ ድምጹ ንከስምዕ ዘኸእል ኪኸውን ይግባእ።

ኣብ መደምደምታ ደጊመ ከረጋግጽ ዝደሊ፡ ኤርትራ መሬት ዓደቦ/ዓደኖ ናይ ኩሉ ኤርትራዊ፡ ሃገረ ኤርትራ ድማ ፍረ ቃልሲን መስዋእትን ስቓይን መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኢያ። ኤርትራ ንኹላትና ማዕረ ስለ እትብጽሓና፡ ኩላትና በብዓቕምና ክንቃለሰላ፡ ኩላትና ካብ ባህርያዊ ጸጋታት ንምርባሕ ማዕረ ዕድል ክህልወና፡ ኩላትና ብማዕርነት ክንከብረላ ይግባእ።

ክንዲ ዚኹነ፡ ኩሉ ግዜ ክንዝክሮ ዜድሊ ሓደ መሰረታዊ ረቛሒ ኣሎ። ንሱ ድማ፡ ስሙር ጻዕሪ ጥራይ ውሕስነት ዓወት ናይቲ ፖለቲካዊ ለውጢ ንምምጻእ ዚካየድ ደሞክራሲያዊ ቃልሲ ከረጋግጽ ከም ዚኸእል ኢዩ። ሽዑ ጥራይ ከኣ ኢዩ፡ ኣብ ውሽጢ ስምርቲ ሃገረ ኤርትራ፡ ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት መንግስቲ ንህዝቢ ሓቀኛ ርእሱ-ውሳኔ ዘፍቅድ፡ ንኹሉ ዜጋ ብማዕርነት ምንባር ክወን ዚገብር፡ ዘይምእኩል ስርዓት ምምሕዳር ምትካል ዚከኣል።

ሕብረተሰብ ኤርትራ ሕብረ-ባህላዊ፡ ሕብረ-ነገዳዊ፡ ሕብረ-ጽንዳዊ፡ ሕብረ-ሃይማኖታዊ ኢዩ። ኣብ ብዙሕነት፡ ሓድሕዳዊ ምክብባርን ስኒትን ምርግጋጽ ቀንዲ ሰረት ሓድነት፡ ግስጋሴን ራህዋን ህዝቢ ኤርትራ ኢዩ። እዚ ካልኣይ (2ይ) ጉባኤ ዚ፡ ኣብ ቅዋማዊ ምሕደራን ደሞክራሲያዊ መትከላትን ዚተመስረተት፡ ንኹሎም ኤርትራውያን ኣብ ኩሉ መዳያት ሃገራዊ ህይወት ፍጹም ማዕርነርት እተረጋገጸ፡ ሓዳስ ኤርትራ ኣብ ምምጻእ ከበርክት ተስፋ እገብር።

ዓወት ንጊይ ጉባኤ!

ዘልኣለማዊ ዝኸሪ ንሰማእታትና!

ጽን ኢልኩም ስለዝሰማዕኩምኒ፡ ኣመስግን።